

УДК 376.6

АНАЛІЗ ФОРМ ШКЛУВАННЯ ТА ВИХОВАННЯ СИРІТ У СВІТЛІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХНЬОЇ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

О. Кузьміна

У статті розглянута історія й проблеми сирітства. Виявлено причини його виникнення, а також виявлені фактори дефіцитності життєвої компетентності сиріт. Проаналізовано умови життя вихованців інтернатних установ, організація й форми опіки сиріт. Проведено порівняльний аналіз організаційних форм опіки сиріт у світлі забезпечення їхньої життєвої компетентності.

Ключові слова: особистість, життєва компетентність, сирітство, опіка.

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями

Проблема підготовки вихованців інтернатних установ до самостійного життя базується на основі розуміння трьох груп вихідних факторів – причин, які породжують зазначену проблему:

- стану фізичного й психічного здоров'я вихованців;
- причин, які обумовили надходження дітей в інтернатну установу; особливостей їхнього доінтернатного життя й виховання;
- особливостей життєдіяльності й побуту дітей в умовах інтернатної установи; вирішення завдань їхнього навчання, виховання й розвитку.

Вплив сукупності цих причин формує специфічні фізіологічні й психологічні особливості вихованців, які визначають характер їхньої взаємодії із соціумом у самостійному житті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор

Розробка системи формування життєвої компетентності сиріт має спиратися на знання історії соціального піклування, досвіду організації відповідних установ, акумулювати великий духовний, науковий, організаційний і практичний досвід поколінь у справі піклування сиріт.

А. Стіг, проаналізувавши матеріали історії X-XIX ст., дійшов висновку, що поняття «піклування» зустрічалося у церковно-слов'янській лексиці вже в XI-XIII ст. Починаючи з XVII ст., термін «піклування» входить у повсякденний лексичний зворот. У цей час це поняття інтерпретується як бачення; прихильна увага, відношення, заступництво; догляд, турбота, піклування.

Формування цілей статті (постановка завдання)

Підсумком статті є думка про те, що недостатня життєва компетентність вихованця інтернатної установи, виступаючи як сукупність компонентів його життєдіяльності, формує ряд типових негативних стереотипів соціального поведіння в самостійному дорослому житті. Завдання формування життєвої компетентності вихованців інтернатних установ вказує на необхідність організації цілеспрямованої навчально-виховно-розвиваючої роботи, спрямованої на придбання вихованцями соціального досвіду з метою їхньої підготовки до самостійного життя.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів

У дохристиянський період в так званих скудельницях бездомні діди та баби годували й виховували кинутих дітей. Засоби на підтримку скудельниць збирали всією громадою. Однак основною, типовою формою піклування була прийомна сім'я. Сиріт забирали сім'ї, які були в той час багатодітними, і поява зайвого рота не позначалася на добробуті сім'ї. Багатодітність була ознакою благополуччя сім'ї, народження дитини розглядалося як дарунок від бога. Існували як економічні (додаткові робітники, земельний наділ), так і культурно-релігійні (зв'язок поколінь, «задобрювання» богів у бездітних сім'ях) причини, які спонукували брати сиріт на виховання [2].

Після хрещення (988 рік) на Русі починає поширюватися християнська сімейна мораль. Великий князь-хреститель Володимир I Красне Сонечкодоручив у 996 році суспільне піклування, куди

входила й допомога сиротам, піклування й нагляддухівництва. Також і сам він «роздав сиротам, убогим і мандрівникам велику милостиню».

За різними оцінками, в Україні сьогодні 100-150 тисяч дітей залишилися без батьків, кількість бездомних невідома. Сама відсутність офіційної статистики вже говорить багато про що. Все це відбувається на тлі наростаючої депопуляції країни.

За підсумками першого півріччя 2008 року громадяни України всиновили 821 дитину, іноземці – 823 дітей, у прийомні сім'ї влаштовано 592 дитини, у дитячі будинки сімейного типу – 242 дитини. Однак прийомні батьки все частіше повертають всиновлених дітей назад в інтернат: щорічно вони відмовляються від 60 усиновлених малят. За законом, за всиновленою дитиною мають доглядати соціальні служби, однак на практиці це не реалізується.

Сьогодні в країні функціонують 273 інтернатних дитячих закладів: 55 шкіл-інтернатів, 114 дитячих будинків, 48 будинків дитини й 56 будинків-інтернатів. Зусилля педагогічних колективів приносять певні позитивні результати: багато випускників продовжують навчання у вузах, створюють нормальні сім'ї, влаштовуються на роботу й сумлінно працюють. Проте більшість випускників виходять із інтернату з недостатньо сформованою життєвою компетентністю, з розвиненим «почуттям утримання», нерозумінням цінності сім'ї й роботи. Вони не готові брати на себе відповідальність, у них слабка орієнтація на майбутнє, занижена самооцінка, несформоване ставлення до дорослих, однолітків і предметного світу, самотійність, відсутня ситуативність мислення й поведіння[7].

За останні три роки кількість дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, в інтернатах України скоротилося з 28 тисяч до 20 тисяч завдяки «реструктуризації» інтернатів. На утримання закладів, у яких перебувають діти-сироти й діти, позбавлені батьківської опіки, було використано 856,4 млн грн, з них 230,5 млн грн – безпосередньо на потреби вихованців.

Таким чином, питання реорганізації системи піклування сиріт у вітчизняній практиці вирішується насамперед з фінансових позицій. Сімейне виховання дозволяє перекласти педагогічну й фінансову відповідальність із держави на населення. При цьому мало

враховуються як інтереси сиріт, так і інтереси держави, яка переживає депопуляцію.

Таким чином, в українській практиці роботи з дітьми, позбавленими батьківської опіки й уваги, під патронатом Євросоюзу відбувається розвиток сімейних форм виховання. Проте інтернатні установи були й залишаються важливим інститутом, який забезпечує виховний процес і підготовку дітей, позбавлених батьківської опіки, до життя в суспільстві.

Зараз Україна залучається у світовий освітній простір. Вивчається закордонний досвід піклування, виховання й навчання дітей, видається перекладна література, відбувається активний обмін фахівцями. Пошук як оптимальних організаційних форм піклування сиріт, так і нових технологій формування їхньої життєвої компетентності представляє для нашої країни гостру соціальну проблему.

Ще в 1916 році на III З'їзді добродійності було поставлене питання про необхідність осмислити ідейні основи добродійності, і в першу чергу, дитячої. Які форми піклування дітей з вироблених практикою є оптимальними? Це питання вимагає до себе більш уважного ставлення, оскільки від вдалого або невдалого його вирішення залежить, чи одержить суспільство в особі дорослих справжніх громадян або соціальне відтворення сирітства.

Перше, найбільш важливе, саме обговорюване й дискусійне питання – про індивідуальне або колективне піклування. З урахуванням наявності проміжних форм нами зроблена класифікація форм піклування за ознакою індивідуальних, групових або колективних форм змісту й життя сиріт.

Форми піклування включають індивідуальні (усиновлення, поміщення в родину, яка заміщає рідну або тимчасово прийомну сім'ю, надання допомоги сім'ї, опіка й патронат), у малих групах (сімейні дитячі будинки, киндердорф) і у великих колективах (сирітські будинки й притулки, трудові колонії, дитячі комуни, будинки дитини, дитячі будинки, школи-інтернати, училища-інтернати).

Колективна форма піклування реалізується в притулках і інтернатах, де діти живуть поза соціумом. Дорослі, вчителі і вихователі, не пов'язані з ними нитками природної родинної любові.

Діти живуть замкнутим життям притулку, вони не можуть спостерігати досвід життя інших людей.

У Європі, Росії, Україні відомі три типи притулків, найбільш ранній з них – казарменого типу, де одночасно доглядалось 100-1000 дітей. Діти спали в загальних спальнях, обідали в загальних їдальнях, займалися залежно від віку у дитячому садку притулку, у школі або майстернях притулку. Скупчення такої кількості дітей під одним дахом згубно впливало на моральний, розумовий і фізичний розвиток дитини. Життя її часто набирало механічних форм, які нівелюють індивідуальність. Зовнішній порядок підтримувався строгою дисципліною, дотриманням обов'язкових правил, вихованці жили без тепла й затишку.

На зміну притулкам казарменого типу прийшли селищні притулки. Вони розташовувалися на окраїні міста або вдалині від міста. Діти жили в будиночках групами по 15-25 осіб. Кожною групою керувала вихователька – «мати сім'ї». Діти відвідували загальну для всіх школу, загальні майстерні, загальну церкву, але спальні, кімнати денного перебування, їдальні в кожній групі були свої. Біля кожного будиночка був город, сад, пташиний двір. Групи склалися з дітей різної статі й віку. Але й тут діти були відрізані від іншого світу, і тут вони підкорялися строгому нагляду й дисципліні. Проте життя в селищних притулках було ближче до домашнього, ніж у казармі.

Третьою формою притулків була система «розкиданих будинків». Селище розбивалося на окремі будинки, розкидані між будинками іншого населення. У кожному будиночку жили 8-12 дітей різної статі й різного віку. Розпоряджалася життям будиночка прийомна мати. Діти не носили форми, брали участь у вуличних іграх, ходили в гості, приймали гостей у себе. У нашій країні такий вид притулку втілювався найбільше в трудових колоніях. Ідея таких колоній: праця – засіб забезпечення самоіснування, засіб корисного проведення часу, засіб досягнення виховних завдань.

У практиці європейських країн існували ті ж форми піклування з невеликими варіаціями, наприклад, в Англії сиріт доглядали в робочих будинках – фактично у казармах при фабриках.

Групові форми піклування належали до спільного виховання 3-12 дітей. Такою була штучна родина – ще одна спроба наблизити

обстановку піклування дітей до сімейної. Штучна родина за своєю конструкцією представляла щось середнє між сімейним патронатом і дрібними притулками. Для створення штучної родини вибиралася мати. Необхідні якості вибраної матері: самотня, простого звання, яка зарекомендувала себе сердечністю й сумлінністю на службі (у притулках, лікарнях, школах) і яка заслуговує на довіру органів суспільного піклування.

Обраній матері довірялося невелика кількість вихованців (від 3 до 5 дітей), відпускалася певна сума. Мати «зобов'язана була дати вихованцям приміщення, одяг, їжу та свою працю». У такій сім'ї могли бути діти різної статі й віку. Сім'я ставала будинком вихованців, і, виходячи в самостійне життя, вони зберігали з нею зв'язок. Вихованці разом з «матір'ю» мусили піклуватися про побут, про те, як звести кінці з кінцями, про готування їжі, про ремонт одягу, а часом і про те, що заробити для збільшення бюджету сім'ї. Це все наближаловиховання дітей у сім'ї штучній до виховання у звичайній сім'ї й, як правило, рятувало від ізолюваності, відчуженості від реального життя, яке властиво вихованню у притулку.

У Росії, Україні одержали поширення також дитячі благодійні установи «домівки». Це сім'ї з невеликою кількістю дітей-сиріт з названою матір'ю на чолі. Мати-наглядачка, яка очолює й виховує дітей, жила з ними загальним трудовим життям, ділила й турботи, й радості, як з рідними дітьми. Їла вона з дітьми їжу, яку вони самі готували. Спеціального штату (няньок, куховарок, сторожів) не було, тому діти обслуговували себе самі. Чергові по кухні готували обід, мили посуд, чергові по будинку прибирали у приміщеннях. Мати допомагала їм порадами й вказівками, лише іноді запрошували жінку для виконання тих робіт, які фізично не під силу самим дітям. Діти самі шили одяг і навіть взуття. Вчилися вихованці в міській школі, а по закінченні її відвідували додаткові класи. Удень мати-наглядачка займалася з малятами, а ввечері вся сім'я збиралася разом: читали, розмовляли, малювали, займалися гімнастикою й ручною працею. Система навчання й виховання у «вогнищах» користувалася популярністю: дівчата вважалися завидними нареченими – грамотними, гарними господарками [6].

До цього ж типу організації виховання сиріт належать «дитячі села» (Сос-Киндердорф) австрійця Генріха Гмайнера. Звичайно в

такому селі 12-15 будиночків, у кожному з яких живуть 7-8 дітей, очолюваних «матір'ю». Такі недержавні освітні установи для дітей, які залишилися без піклування батьків, існують у 131 країні світу.

До індивідуальних форм піклування належать патронат, прийомна сім'я й всиновлення. Патронат, патрунування або патронатне піклування – роздача дітей на виховання, переважно в селянські сім'ї, форма вигодовування й виходжування кинутих грудних дітей. У Росії, Україні кинуті діти надходили в притулок, де перебували 2-3 місяця для визначення стану здоров'я, а потім здорові діти відправлялися в патронат (на вигодовування в сім'ю), а хворі – у спеціальні лікарні. Переважніше було віддавати дітей у сім'ї бездітні або малодітні, більш-менш заможні, але на практиці дітей більше брали бідні селянські сім'ї, оскільки плата земства за дитину становила підмогу сім'ї. У системі такого патронату велика роль була земських лікарів – учителів з прищеплювання гігієнічних навичок, побутової культури населенню.

Крім сільського існували й інші форми патронату. Наприклад, діти віддавалися міським жителям на грудне вигодовування вдома. По досягненні дитиною однорічного віку (у деяких губерніях 5-6 років) її повертали з патронату в притулок або всиновлювали. З огляду на низький рівень культури населення, а часом і корисливі спонукання, громадськість приймала можливість сімейного патронату лише за умови суворого й постійного контролю над життям вихованців.

У Європі, наприклад, різні благодійні суспільства Швейцарії ще в XVIII столітті практикували поміщення безпритульних дітей у сімейства селян-землевласників. Але досвід показав, що селяни піклувалися лише про свої вигоди, а не про навчання й виправлення відданих їм дітей, ставлячись до вихованців, як до батраків.

Усиновлення – єдиний соціальний інститут, що надає дитині сім'ю в повному обсязі. При всиновленні відносини між дитиною й усиновителем (і родичами усиновителя) установлюються назавжди [12].

Порівняння зазначених форм піклування демонструє неможливість однозначного вибору єдино правильного рішення (табл. 1).

Таблиця 1.

Порівняльний аналіз організаційних форм піклування сиріт за ознакою індивідуального або спільного проживання

Сутність форми піклування	Переваги форми піклування	Недоліки форми піклування
Індивідуальне піклування й зміст	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сильний емоційний зв'язок з вихователями. 2. Відсутність групового тиску. 3. Індивідуалізація виховання. 4. Можливість приділити дитині значний час і увагу. 5. Автоматичне копіювання стереотипів сімейного поведження 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність програм систематичного навчання й виховання, кваліфікованого персоналу. 2. Відсутність контролю з боку суспільства й держави. 3. Можливість фізичного, психічного й сексуального насильства, кримінальних дій. 4. Можливість копіювання негативних установок і стереотипів поведження.
Піклування й зміст у малій групі (від 3 до 12 осіб)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Достатній емоційний зв'язок з вихователями. 2. Достатня індивідуалізація виховання. 3. Оптимальні умови для засвоєння знань, умінь і навичок. 4. Придбання навичок соціалізації. 5. Можливість проведення «вбудованих», «природних» тренінгів. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність групового тиску. 2. Відсутність програм систематичного навчання й виховання, кваліфікованого персоналу.
Піклування й зміст у великому колективі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність програм систематичного навчання й виховання, постійна присутність кваліфікованого 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недостатній емоційний зв'язок з вихователями. 2. Наявність групового тиску.

	<p>персоналу.</p> <p>2. Можливість виявлення обдарованості дітей за спектром профілів.</p> <p>3. Можливість створення позитивної корпоративної культури установи.</p>	<p>3. Знеособлений характер, недостатня індивідуалізація виховання.</p>
--	---	---

Поряд зі знеособленим характером виховання, слабким емоційним зв'язком дітей з дорослими, наявністю групового тиску в інтернатах є в наявності такі позитивні фактори, як наявність програм систематичного навчання й виховання, можливість діагностики обдарованості дітей, розвитку позитивної корпоративної культури. Важливо також постійна наявність кваліфікованого персоналу: вчителів молодших класів, вчителів-предметників, вихователів, психологів, лікарів, медсестер, а також керівного, контролюючого й консультуючого персоналу, який здійснює контроль, навчання й супервізію.

Необхідно відзначити також, що випускники багатьох інтернатних установ як у нашій країні, так і за рубежом, досягли великих соціальних успіхів, демонструючи тим самим, високий рівень життєвої компетентності. Крім того, життя в закритій установі дозволяє, хоча б тимчасово, відгородити її вихованців від алкоголю, наркотиків, венеричних захворювань, звалтувань, залучення у виготовлення порнографії, проституцію, жебрацтво, бродяжництво, кримінальну діяльність.

З іншого боку, якість прийомної сім'ї багато в чому залежить від здатності потенційних прийомних батьків здійснювати покладені на них обов'язки. Тому батьками-вихователями можуть бути громадяни не молодше 30 і не старше 60 років. Законом встановлено, що мінімально можлива різниця між прийомними батьками і прийомною дитиною може бути 12 років. Рекомендують також передбачити іспитовий (адаптаційний) термін для прийомних батьків, установити, що на виховання в прийомну сім'ю може бути передане від 1 до 5 дітей, які залишилися без піклування батьків, а їхня загальна кількість, включаючи рідних і всиновлених, не має перевищувати 8 осіб. Всі ці міри покликані відгородити дитину від фізичного,

психічного й сексуального насильства, кримінального використання в сім'ї й інших можливих зловживаннях з боку батьків і родичів. Так, у Великобританії випадки насильства в сім'ї становлять 25 % всіх злочинів із застосуванням насильства [8].

Поширюється всиновлення дітей практично із всіх країн СНД родинами з розвинених західних держав. Зовні це виглядає привабливо. Однак на практиці відомі волаючі випадки використання малолітніх дітей для проведення дивовижних медичних експериментів або ж просто продажу сутенерам або педофілам. У всіх розвинених країнах є наглядові інстанції, мета яких – боротьба з комерсантами від «добродійності», які роблять подібні злочини, і, незважаючи на це, у ЗМІ часто з'являються повідомлення на цю тему.

Аналіз розвитку форм піклування в історичному аспекті дозволяє стверджувати, що з розвитком суспільства проблема сирітства стає більш гострою, а форми піклування – більш різноманітними, хоча їхня сутність мало змінюється протягом століть. Навіть один цей факт руйнує усе ще часто пропагандуємий примітивний погляд на розвиток суспільства як на суцільний прогрес і поліпшення.

Ще одна важлива підстава, за якою може бути проведена класифікація форм піклування, – джерело фінансування. Фінансування піклування сиріт може бути частковим, суспільним (раніше – становим (окремо для священників, дворян, офіцерів, ремісників), потім – благодійним, а також з боку некомерційних або – нині модний термін – неурядових організацій), церковним, регіональним, місцевим, муніципальним (у США – штатним, у Німеччині – земельним, у Росії – губернським, крайовим, в Україні – обласним, районним, міським) і державним. Останнім часом розширюється практика міжнародного фінансування піклування сиріт. Прикладами можуть бути численні проекти, фінансовані Європейським союзом, а також зусилля, які вживаються рядом країн з порятунку сиріт Гаїті. Всі частіше, особливо останнім часом, використовується комбіноване фінансування – з ряду джерел.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку

Проблема сирітства в усьому світі має тенденцію до загострення, а в нашій країні придбала характер однієї з

найважливіших завдань державної влади, церкви й громадських організацій.

Життєва компетентність випускників інтернатних установ України має низький рівень і несприятливу структуру, що пояснюється станом фізичного й психічного здоров'я (п'яне зачаття, зачаття при зґвалтуванні, патологія вагітності й пологів, післяпологові інфекції, штучне вигодовування, сенсорна депривація в дитинстві, недоїдання, дитячі захворювання, відсутність адекватної медичної допомоги, догляду, особистої гігієни, психосоматичні захворювання), негативним і травматичним життєвим досвідом у сім'ї або на вулиці (убогість, недоїдання, фізичне, психічне й сексуальне насильство, кримінальне середовище, асоціальна або антисоціальна спрямованість виховання, бідне соціальне середовище й вузький соціальний досвід, дитячий алкоголізм, наркоманія, проституція), рядом негативних рис навчання й виховання в інтернаті.

У європейській і вітчизняній практиці знайшли поширення велика кількість різноманітних організаційних форм піклування сиріт. Піклування дітей-сиріт і інших особливих категорій дітей (хворі, інваліди, бездомні, делінквенти) організаційно здійснюється державою, церковними й громадськими організаціями.

За джерелом фінансування піклування сиріт може бути приватним, суспільним, церковним, регіональним, державним, а також міжнародним і комбінованим.

Найбільш важливою є класифікація форм піклування за ознакою наявності індивідуальних, групових або колективних форм утримання сиріт. Відомі три типи притулків, які еволюціонували від казарми типу солдатської, до системи розкиданих будинків, що наближає умови життя вихованців до сімейного. Групові форми піклування належать до спільного виховання 3-12 дітей. До індивідуальних форм піклування належать патронаж, прийомна сім'я й усиновлення. Зіставлення зазначених форм піклування демонструє неможливість однозначного вибору єдино правильного рішення, необхідність обліку економічних умов країни й культурного контексту виховання.

Особливе значення має зміна суспільної думки у відношенні дітей-сиріт. Це має бути першорядним завданням соціальної політики, однак цьому питанню не приділяється належної уваги. Навпаки,

сьогоднішня діяльність засобів масової інформації активно сприяє збільшенню проблеми сирітства, руйнуванню залишків суспільної моралі, деструкції сім'ї. Необхідно на державному рівні розгорнути широку інформаційну кампанію щодо порятунку майбутнього країни – дітей-сиріт, хворих дітей, дітей-інвалідів, безхатніх дітей, дітей-жертв злочинів.

Література

1. Байер Е.А. Дети вне семьи // Педагогика. - 2008. - № 4. - С. 123-124.
2. Боровский Я.Е. Мифологический мир древних славян. – Киев, 1982.-347с.
3. Дети России: насилие и защита. Материалы Всероссийской научно-практической конференции. - М., РИПКРО, 1997.-280с.
4. Дивицына Н.Ф. Социальная работа с неблагополучными детьми и подростками. - Ростов на Дону: Феникс, 2005.-325с.
5. Коробейников И.А. Проблема сиротства: реальность и ожидания // Дефектология. - 2006. - № 1. - С. 3-5.
6. Кузьмин К.В., Сутырин Б.А. История социальной работы за рубежом и в России (с древности до начала XX века). – М.: Академический проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2002.-340с.
7. Лядобрук О.В. Формування життєвих компетентностей учнів в умовах загальноосвітніх шкіл-інтернатів. .
[//http://www.zippo.net.ua/index.php?page_id=125](http://www.zippo.net.ua/index.php?page_id=125)
8. Психологическое сопровождение лиц, переживших насилие в семье: Научно-методическое пособие. - СПб.: Санкт-Петербургский государственный институт психологии и социальной работы, 2002. - 234 с.
9. Савостьянов А. Картина социального сиротства // Здоровье детей. - 2004. - № 22 (16-30 ноября). - С. 38-43.
10. Сафонова Т.Я. Реабилитация детей в приюте. – М., 1995.-180с.
11. Сенкевич Л.Ф. Специфика личностного развития подростков, оставшихся без попечения родителей // Практическая психология и логопедия. - 2006. - № 2. - С. 42-47.
12. Фирсов М.В. Социальная работа в России: теория, история, общественная практика. – М., 1996.-345с.

13. Cahill C., Llewelyn S. P., Pearson C. Treatment of sexual abuse which occurred in childhood: A review // British Journal of Clinical Psychology, 1991, 30(1). – P. 1-11.

14. Tomison A.M. Child maltreatment and disability // Australian Institute of Family Studies. Issues in child abuse prevention, 7, 1996. - P. 1-19.

В статье рассмотрены история и проблемы сиротства. Выявлены причины его возникновения, а так же выявлены факторы дефицитности жизненной компетентности сирот. Проанализированы условия жизни воспитанников интернатных учреждений, организация и формы опеки сирот. Проведен сравнительный анализ организационных форм опеки сирот в свете обеспечения их жизненной компетентности.

Ключевые слова: личность, жизненная компетентность, сиротство, опека.

In article are considered history and orphanhood problems. The reasons of its occurrence and as factors of deficiency of vital competence of orphans are revealed are established. Living conditions of pupils in internat establishments and the organisation and forms of guardianship of orphans are analysed. The comparative analysis of organizational forms of guardianship of orphans is carried out.

Keywords: the person, vital competence, an orphanhood, guardianship.

Кузьміна О. – докторант Київського національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри прикладної психології Слов'янського державного педагогічного університету (м. Слов'янськ)

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Свтух М.Б.